

Pedagogisch werkplan Gastouderopvang

Bij Jacqueline – gastouder, kinder- & opvoedcoach

“Bij Jacqueline” is een kleinschalige, huiselijke kinderopvang voor kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar, met daarnaast mogelijkheid tot buitenschoolse opvang van oudere broertjes en zusjes tot 12 jaar. Ik ben geregistreerd gastouder. Dit betekent dat ik aan bepaalde kwaliteitseisen moet voldoen die gecontroleerd worden door zowel de gastouderbureaus waar ik mee samenwerk als de GGD.

Vanuit de Wet Kinderopvang is bepaald dat gastouders moeten werken met de vier basisdoelen zoals deze zijn beschreven door Prof. J.M.A Riksen-Walraven.

In dit werkplan wil ik beschrijven hoe “Bij Jacqueline” richting geeft aan deze vier basisdoelen.

Vier Basisdoelen:

- *Bieden van fysieke en emotionele veiligheid*
- *Gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van persoonlijke competenties*
- *Gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van sociale competenties*
- *Overdragen van normen en waarden*

Bieden van fysieke en emotionele veiligheid

Voor het bieden van fysieke veiligheid, moet ik mij houden aan de punten uit de Risico-Inventarisatie zoals deze door gastouderbureaus worden uitgevoerd.

In de woonkamer en de slaapkamers zijn de stopcontacten beveiligd. Ik heb rookmelders hangen in huis. Ik heb schoonmaakmiddelen en andere giftige stoffen opgeborgen op een veilige hoogte en/of in een kastje dat is afgesloten met een haakje. Mijn tuin is afgesloten met een hek.

Voor veilig vervoer en buitenspelen maak ik gebruik van toestemmingsformulieren. Als ik de kinderen in de auto vervoer, maak ik gebruik van autostoeltjes en wanneer we wandelen maak ik afspraken met de kinderen voor het oversteken (hand geven / gezamenlijk oversteken). Ook dragen de kinderen veiligheidshesjes.

Emotionele veiligheid heeft te maken met het *welbevinden* van een kind. Heeft het kind het naar zijn/haar zin, voelt het kind zich op het gemak?

In het contact met het kind probeer ik aan te sluiten bij de belevingswereld van het kind. Waar staat het kind in zijn/haar ontwikkeling, wat vindt het kind leuk om te doen. Ik geef het kind persoonlijke aandacht, ik let en reageer op signalen die het kind geeft. Is het kind verdrietig, dan troost ik het kind met een knuffel of troostende woorden. Is het kind boos, dan probeer ik samen met het kind te zoeken naar een oplossing.

Mijn opvang is kleinschalig, wat inhoudt dat er maximaal 6 kinderen tegelijk opgevangen worden. De meeste kinderen komen op vaste dagen. Hierdoor zien ze meestal dezelfde kinderen en verder zijn de mensen die in mijn opvang aanwezig zijn (zoals mijn man en mijn eigen kinderen) ook bekend voor de kinderen.

De opvang vindt plaats in mijn woonkamer. In de woonkamer is een zithoek gecreëerd. De kinderen mogen de bank gebruiken om op te zitten, bijvoorbeeld met een boek of als we tv kijken. Achter de bank is ruimte om een kleed neer te leggen, waardoor de kinderen lekker op de grond kunnen spelen. Bijvoorbeeld met de treinbaan, de way to play autoweg of de little

people. Het speelgoed staat gedeeltelijk zichtbaar op de grond, zoals de little people boerderij, een garage, een poppenbedje en een poppenwagen. Ander speelgoed zoals de houten treinbaan, de kapla en de duplo zit gesorteerd in bakken in een kastje. Verder staat er een afgesloten kast, waarin de kinderen ook nog materialen kunnen vinden, zoals spelletjes, puzzels, boekjes en knutselspullen. Bij de keuken staat de tafel, waar we aan zitten tijdens de eet- en drinkmomenten, om te knutselen en om spelletjes te spelen en puzzels te maken. De kinderen kennen de ruimte, ze weten waar het speelgoed staat, ze weten als dat van toepassing is waar hun bedje staat en ze hebben meestal dezelfde plek aan tafel. Verder hebben we een min of meer vaststaand dagritme. Eerst is er ruimte om lekker zelf te spelen of om samen aan de tafel met puzzels of spel materiaal bezig te zijn. Dan is het tijd om wat te drinken en fruit te eten. Daarna gaan we verder spelen, gaan we knutselen of gaan we naar buiten, boodschappen doen of naar een speeltuin. Daarna eten we een boterham. De kinderen die nog een middagslaapje doen gaan vervolgens naar bed. Voor de andere kinderen is er dan ook een rust(ig) moment. Even (samen) lezen of een enkele keer een filmpje op de tv kijken. Als alle kinderen weer wakker zijn gaan we eerst samen wat drinken. Daarna lekker spelen, alleen of met elkaar, binnen of buiten totdat de kinderen opgehaald worden. Bij de eet- en drinkmomenten en bij verzorgingsmomenten hebben we min of meer dezelfde gewoontes die terugkomen in bijvoorbeeld de volgorde waarin we iets doen, of de liedjes die we zingen.

We maken duidelijke afspraken over wat wel of niet mag, waar de kinderen mogen spelen, en hoe ze met elkaar en met materialen om mogen en moeten gaan.

Dit alles biedt de kinderen duidelijkheid en veiligheid.

Gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van persoonlijke competenties

Elk kind ontwikkelt zich op de verschillende ontwikkelingsgebieden ((senso-)motorische ontwikkeling, sociaal-emotionele ontwikkeling, cognitieve ontwikkeling en spraak-taalontwikkeling) op zijn/haar eigen manier en in zijn/haar eigen tempo. Ik bied het kind hiervoor de gelegenheid door aan te sluiten bij wat het kind al kan en waar zijn/haar interesses liggen. Ik kijk wat het kind leuk vindt om te doen. Welk speelgoed heeft zijn/haar interesse en met welk speelgoed kan ik het kind uitdagen. Vindt het kind bijvoorbeeld de boerderij van Little People leuk om mee te spelen, dan kan ik daarbij aansluiten. We kunnen samen de namen en de geluiden van de dieren op de boerderij oefenen, we kunnen tellen (hoeveel dieren zijn er, hoeveel poppetjes zijn er, hoeveel paarden zijn er) of kleuren oefenen. Vindt het kind het leuk om met de poppen te spelen, dan kunnen we bijvoorbeeld een rollenspel spelen, we kunnen de pop aan- en uitkleden en we kunnen lichaamsdelen benoemen. Vindt het kind het leuk om met de auto's te spelen dan kunnen we ook tellen en oefenen met kleuren, maar bijvoorbeeld ook met begrippen als groot en klein en kort en lang. Oudere kinderen kunnen met de keukenspullen restaurantje spelen en zo oefenen met schrijven en lezen, maar ook met rekenen en omgaan met geld.

Naast het speelgoed dat het kind zelf kan pakken kan ik ook spelletjes en puzzels aanbieden. Ik heb spelletjes voor alle leeftijden, dit zijn bordspellen zoals "Huisje, Boompje, Beestje" of "Ganzenbord", maar ook spelletjes zoals memory of domino. Puzzels heb ik ook voor alle leeftijden, van houten nopjes-puzzels tot legpuzzels met heel veel stukjes.

Ik bied de kinderen regelmatig knutselactiviteiten aan, waarbij ze kennis kunnen maken met verschillende materialen (papier, verf, wol, klei) en verschillende technieken (verven kun je niet alleen met een kwast, maar bijvoorbeeld ook met je vingers (dat voelt "gek") of stempelen met een wattenstaafje, een aardappel of een kurk).

In de persoonlijke verzorging probeer ik de kinderen uit te dagen om dingen zelf te doen. Ik stimuleer een baby bijvoorbeeld om zelf de fles vast te houden. Kinderen die aan tafel eten probeer ik zoveel mogelijk zelf de lepel of de rijstwafel vast te laten houden, en ik bied drinken zoveel mogelijk in een gewone beker aan. Als het kindje wat ouder is, kan het misschien zelf de schoenen uit de gang halen of een luier pakken. En weer wat later de eigen jas aantrekken of zichzelf aankleden. Steeds een stapje verder, aansluitend bij wat het kind al kan.

Wat betreft de spraak-taalontwikkeling gebruik ik woorden die passen bij de leeftijd van het kind. Ik reageer op signalen van het kind, verbaal en non-verbaal. Ik vertel het kind wat we gaan doen. Bij het verschonen vertel ik bijvoorbeeld steeds het volgende stapje. Ik benoem de dingen die we gebruiken (bord, beker, luier, bed) en de dingen die het kind ziet (bijvoorbeeld de eendjes onderweg naar school, of de vrachtauto in de straat) Ik maak hierbij gebruik van ondersteunende gebaren (baby- en kindgebaren) en liedjes. Verder heb ik genoeg boekjes om voor te lezen, waarbij ik ook gebruik maak van interactief voorlezen. Dit houdt in dat ik het kind betrek bij het verhaal, ik vraag wat het kind ziet, of het kind weet wat er gebeurt, hoe het verhaal verder gaat en eventueel of het kind ook weleens zoiets heeft meegemaakt. Naarmate de kinderen ouder worden, kennen ze steeds meer woorden, en hoeft je niet meer de hele dag alles te benoemen. Wel blijf ik reageren op de dingen die de kinderen zelf vertellen. En regelmatig komen we woorden tegen, die de kinderen nog niet kennen. We proberen er dan samen achter te komen wat deze woorden betekenen.

Gelegenheid bieden voor het ontwikkelen van sociale competenties

Sociale competenties heb je nodig om goed te kunnen functioneren in de maatschappij. Hiermee wordt bedoeld dat kinderen leren communiceren, rekening houden met elkaar, samenwerken, elkaar helpen en conflicten voorkomen en/of oplossen.

Ik vang kinderen op in de leeftijd van 0 tot 4 jaar. Er is veel ruimte om samen te spelen. De kinderen leren door de andere kinderen te imiteren. Ik leer de kinderen dat ze speelgoed kunnen delen. Ze kunnen bijvoorbeeld samen met de houten trein spelen door samen een treinbaan te maken en bijvoorbeeld elk een eigen treintje te hebben.

De kinderen leren dat ze rekening met elkaar moeten houden, doordat ze op elkaar moeten wachten om samen over te steken of omdat ze om de beurt naar de wc moeten. Maar ook tot het besef komen dat wilde spelletjes voor kleinere kinderen eng of gevaarlijk kunnen zijn is rekening houden met elkaar. Of het feit dat elk kind eigen kwaliteiten en interesses heeft. Het ene kind kan misschien iets anders beter dan het andere kind. Als je eerst aan een spelletje meedoet wat jij misschien niet zo leuk vindt, kun je daarna een spelletje doen wat jij graag wilt.

De kinderen leren naar elkaar te luisteren, elk kind wil en mag wat vertellen en soms moet je dan even wachten totdat een ander kind is uitverteld. Het drinkmoment uit school is ook geschikt voor groepsgesprekken. Er kunnen dingen gebeuren, kinderen kunnen dingen meemaken waar ze graag over willen vertellen, of waar ze vragen over hebben.

De kinderen leren ook om elkaar te helpen. Bijvoorbeeld helpen om de schoenen of de jas aan of uit te trekken of om speelgoed te pakken.

Bij conflicten tussen de kinderen grijp ik niet direct in, maar laat ik de kinderen eerst zelf proberen om samen tot een oplossing te komen.

Het doen van spelletjes is zeer geschikt voor het ontwikkelen van de sociale competenties. De kinderen leren op hun beurt wachten, zich aan (spel-)regels te houden, maar ook elkaar te helpen.

Overdragen van normen en waarden

Het overdragen van normen en waarden gaat over grenzen en omgangsvormen in de samenleving aan de hand waarvan de kinderen leren wat wel en niet mag.

Ik vind het belangrijk dat kinderen leren om respect te hebben voor elkaar, dat elk kind uniek is en dat iedereen zichzelf mag zijn. Als een kind het bijvoorbeeld nodig heeft om zich een paar minuten terug te trekken alvorens zich weer aan te sluiten bij de groep, dan geef ik dit kind hiervoor de ruimte en leg ik dit aan de andere kinderen uit als die daar vragen over hebben.

Ik vind het belangrijk om elkaar positief te benaderen. Ik geef kinderen complimentjes als dingen goed gaan, als ze dingen doen die ik gevraagd heb, goed luisteren of als ze op een positieve manier met elkaar bezig zijn. En wanneer de kinderen zich niet aan de regels houden, vraag ik ze daarmee te stoppen of iets anders te gaan doen.

Ik leer de kinderen dat ze een ander geen pijn mogen doen, of agressief mogen benaderen. Als iemand iets doet wat je niet leuk vindt, hoef je niet te bijten, te slaan of te schelden, maar kun je ook zeggen dat diegene iets doet wat jij niet leuk vindt en waarom je dat niet leuk vindt.

De kinderen leren dat er regels zijn waar ze zich aan moeten houden. En ook dat deze regels bij mij soms anders zijn dan thuis of op de peuterspeelzaal / school. We maken afspraken over wat wel en niet mag. We maken afspraken over waar ze mogen spelen in de speeltuin of hoe ze met mijn huisdieren om moeten gaan. De kinderen leren ook dat ze zorgvuldig met materialen om moeten gaan, dat de bank geen springkussen is, en dat speelgoed eerst opgeruimd moet worden voordat er een ander speeltje gepakt wordt of voordat ze een andere activiteit gaan doen.

De kinderen leren ook dat elk gezin andere gewoonten kan hebben dan ze gewend zijn. Wij zijn een Christelijk gezin. In mijn opvang komt dit met name tot uiting in het bidden voor het eten. De meeste kinderen in mijn opvang zijn dit van huis uit niet gewend. Ik vertel de kinderen dat ze niet mee hoeven te doen, maar dat ze wel even stil moeten zijn. Bovendien tolereer ik geen gevloek of grof taalgebruik in mijn opvang.

De meeste kinderen die ik momenteel in mijn opvang heb, hebben geen Christelijke achtergrond. Daarom is mijn Christelijke identiteit buiten het bidden voor het eten verder niet zichtbaar in de opvang. Mochten er kinderen komen die wel een Christelijke achtergrond hebben, zou ik het leuk vinden om met deze kinderen ook Christelijke liedjes te zingen en Christelijke verhalen te lezen.

Normen en waarden gaan niet alleen over respect hebben voor elkaar, voor andere mensen, maar ook over respect hebben voor planten en dieren, voor de natuur. Dieren behandel je ook met respect en liefde, en in de natuur maken we ook niet zomaar dingen stuk.

Daarnaast vind ik een stukje bewustwording over afval belangrijk. Ik probeer veel dingen verpakkingsvrij te kopen en maak sinds mei 2024 in mijn opvang gebruik van wasbare luiers.

Als ik wil voldoen aan de kwaliteitseisen van de GGD en de gastouderbureaus betekent dat ook dat ik regelmatig deel moet nemen aan themabijeenkomsten of cursussen. Jaarlijks terugkerende cursussen zijn EHBO en Meldcode Kindermishandeling. Meldcode kindermishandeling gaat over de vormen van kindermishandeling en het protocol van de stappen die je moet volgen bij een vermoeden van kindermishandeling. Naast de verplichte cursussen volg ik regelmatig workshops, cursussen of webinars die een aanvulling kunnen zijn voor mijn opvang.

Tijdens mijn werk op de peuterspeelzaal heb ik de training voor het VVE-programma Puck & Ko mogen volgen. VVE is vroeg- en voorschoolse educatie. Ik heb geleerd hoe ik met behulp van thema's met peuters kan werken aan verschillende ontwikkelingsgebieden, waarbij met name taal en taalaanbod belangrijk zijn.

Van 2021 tot en met 2023 heb ik AAP! in mijn opvang gebruikt. AAP! is het voorschoolse educatie programma dat speciaal voor de gastouderopvang is ontwikkeld door Gastouderland.

Van beide programma's heb ik geleerd hoe ik met boekjes, knutselactiviteiten en liedjes zelf thema's kan creëren die aansluiten bij de seizoenen of jaarfeesten of bij de belevingswereld van de kinderen. In herfst lezen we bijvoorbeeld het boekje van Bobbi in het bos, zoeken we buiten naar blaadjes, kastanjes en eikels, zingen we liedjes over de herfst en maken we een herfst knutsel.

Vanuit de peuterspeelzaal heb ik ook de cursus TINK gevolgd. TINK staat voor Taal en Interactievaardigheden in Kinderopvang.

Het gaat hierbij om de volgende interactievaardigheden:

- Sensitieve responsiviteit – Signalen van het kind opvangen, interpreteren en daar op een adequate manier op reageren, zodat het kind zich begrepen en geaccepteerd voelt.
- Respect voor autonomie – Respect voor de eigenheid of de zelfstandigheid van het kind
- Structureren en grenzen stellen – de vaardigheid om kinderen duidelijk te maken, wat er van hen verwacht wordt en ervoor te zorgen, dat zij zich hier aan houden
- Praten en uitleggen – Dit gaat over de kwantiteit en de kwaliteit van verbale interacties met het kind. Heb je regelmatig gesprekjes met het kind, luister je naar het kind, reageer je op wat het kind zegt en daarnaast het verwoorden en benoemen van dingen die je doet, dingen die je ziet of dingen die gebeuren.
- Ontwikkelingsstimulering – dit heeft betrekking op de stimulering van de persoonlijke competenties
- Begeleiden van interacties – Het begeleiden en stimuleren van (positieve) interacties tussen kinderen onderling.

In maart 2021 heb ik de cursus “Muziekkwartier” gevolgd. Zingen en muziek maken voorziet in een natuurlijke behoefte van jonge kinderen. Via het muzikale spel en het zingen van liedjes ontwikkelen baby's, dreumesen en peuters zich spelenderwijs. Vroeg starten met muziek zorgt voor een actiever brein. Er worden meer verbindingen gemaakt die positief uitwerken op de taal- en spraakontwikkeling en sociale vaardigheden. (Uit: “Muziekkwartier, ontwikkelingsgericht muziek maken in de kinderopvang” van Félice van der Sande (2018)) Het muziekkwartier heeft een herkenbare, gestructureerde opbouw op de werkwijze van Muziek op Schoot, waarin we zingen, muziek maken met verschillende (zelfgemaakte) instrumentjes en bewegen op muziek.

In 2023 heb ik dit aangevuld met de cursus Kind en Klank van Wilma Beentjes, waarin ik heb geleerd om gebruik te maken van intuïtief muziek maken, bijvoorbeeld met een klankschaal of tonguedrum.

Van 2017-2019 heb ik de opleiding tot kinder- en opvoedcoach gevolgd.

Soms kan je kind in zijn of haar ontwikkeling vastlopen, op school bij het leren of in het contact met leerkracht of andere kinderen of thuis. Ook kun je als opvoeder vastlopen in de opvoeding van je kind. Wanneer je vastloopt, kun je te maken krijgen met ongewenst gedrag

en vaak beland je daarmee in een vicieuze cirkel of een negatieve spiraal.

Op zo'n moment kun je een beroep doen op een kinder- op opvoedcoach. De coach kijkt met je mee, helpt om het probleem in beeld te krijgen, bij jou of bij het kind. En helpt je vervolgens om de eigen kwaliteiten van je kind of van jou als opvoeder in te zetten om tot een oplossing te komen. Dit heet oplossingsgericht werken.

Hoewel een coaching traject niet direct uitvoerbaar is binnen mijn gastouderopvang vanwege een gebrek aan tijd en ruimte voor individuele begeleiding en ook vanwege de band die ik met de kinderen heb, kan ik deze achtergrond wel gebruiken in het contact met de kinderen of om bijvoorbeeld ouders te adviseren.

In het voorjaar van 2020 de opleiding docent "Baby- en Kindgebaren" afgerond. De kennis over het gebruik van gebaren en de gebaren zelf gebruik ik in mijn opvang, maar daarnaast geef ik workshops of cursussen aan ouders of aan professionals, zoals collega gastouders of pedagogisch medewerkers.

Ik hoop dat dit werkplan een beeld geeft van de manier waarop ik richting geef aan het werken met de kinderen in mijn gastouderopvang Bij Jacqueline.

Jacqueline

Winkel, maart 2021
Bijgewerkt juli 2024